

УДК 377.8:80

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ЗМІСТУ ФІЛОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Алла Мартинюк

*Луцький державний технічний університет,
вул. Львівська, 75, 43018 Луцьк, Україна*

Головну увагу зосереджено на технології розвитку філологічних знань у студентів педагогічних коледжів. Описано, що технологія розвитку філологічних знань охоплює різні компоненти та ґрунтується на окремих модульних аспектах.

Ключові слова: зміст філологічних знань, технологія розвитку, модульно-пізнавальний аспект, модульно-технологічний аспект, модульно-розвивальний аспект, патріотична освіта.

Обґрунтування проблеми технології розвитку змісту філологічних знань у студентів педагогічних коледжів зумовлено розвитком сучасних тенденцій освіти, ефективністю у реалізації пошуково-дослідної діяльності особистості на рівні вимог Болонського процесу та досягнень педагогічної науки. Сучасні ефективні зміни у педагогічній науці привели до того, що визначальним критерієм у формуванні творчої особистості студента педагогічного коледжу є якість навчання, зміцнення довіри між суб'єктами освіти, які взаємодіють у навчальних закладах такого рівня. Зростає реалізація мобільності діяльності викладачів-педагогів, що дає змогу використати їх нестандартно критичне мисленням, здатне до сприйняття новачій і змін, готових до вирішення будь-яких дидактичних завдань. За таких умов творчий індивідуальний розвиток студента коледжу стає необхідною умовою його удосконалення у навчальному процесі, інструментарієм його особистісної та професійної самореалізації під час професійної підготовки.

Переважає більшість наукових досліджень зорієнтована на студентів вищих навчальних закладів. Залучаючи студентів педагогічного коледжу до засвоєння змісту філологічних знань, треба брати до уваги психолого-педагогічні закономірності, форми, методи та прийоми; цілісність, послідовність, неперервність дидактичних засад, що недостатньо досліджені.

Недооцінка ролі дидактичних засад у формуванні творчої особистості студентів педагогічного коледжу обмежує можливості впливу на їхній

розвиток. Використання потенційних можливостей навчальної та позааудиторної пошуково-дослідної діяльності у поєднанні з іншими видами творчої роботи, єдність навчання, пізнання та розвитку, гармонія дидактичних впливів коледжу, родини змогли б забезпечити найвищий рівень освіченості й професійної підготовки особистості. Такий підхід дає змогу сформувати майбутнього педагога, здатного здійснювати навчальний процес у початкових класах сучасної школи.

У процесі дослідження обраної проблеми нашу увагу привернули наукові праці Оксани Гуменюк “Психологія впливу” (2003) [3], Григорія Васяновича “Вступ до філософії” (2001) [1], Ігоря Бичка та ін. “Філософія” (2002) [8], “Вища освіта України і Болонський процес” (2004) [2], Ніни Горик “Тематичні розробки уроків з української літератури” (2002) [4], Зоряни Мацюк, Ніни Станкевич “Українська мови професійного спілкування” (2005) [5], Анатолія Фурмана “Теорія і практика розвивального підручника” (2004) [7] та ін.

Ми ставили за мету обґрунтувати технологію розвитку змісту філологічних знань у студентів педагогічних коледжів.

Технологія розвитку, або психологічна структура особистості, охоплює такі компоненти:

- увага (сила зосередженості уваги; домінування активної або пасивної уваги; стійкість або нестійкість уваги; обсяг уваги (широта або вузькість));
- відчуття, сприймання (гострота сприймань; багатство і точність сприймань);
- пам'ять (запам'ятовування; здатність упізнання; збереження у пам'яті; відтворення; види пам'яті);
- уява (багатство уяви; яскравість; чіткість відтворених образів (зоровий, слуховий, моторний та змішаний); ступінь розвитку творчої уяви; види творчої уяви);
- мислення (здатність до абстрагування; утворення загальних уявлень і понять; широта або вузькість понять; суб'єктивність або об'єктивність суджень; здатність логічно розмірковувати; схильність до синтезу та аналізу);
- мова (багатство мови; переважальний тип словесних образів (зоровий, слуховий, моторний та змішаний); легкість поєднання словесних образів) [6, с. 4–16].

Технологія розвитку особистості студента спирається на параметри простору (цілісність, структурність, автономність, саморозвитковість) – важливі дидактичні умови структурування змісту філологічних знань у

студентів педагогічних коледжів (пізнання, діяльність, вчинок, самореалізація), що впливають на модульно-розвивальні взаємини. Оперування знаннями, уміннями, нормами і цінностями (сфери змістового модуля) здійснюються завдяки часовій організації самоудосконалення, яка функціонує у свідомості викладача і студента у процесі безпосередньо й опосередковано пережитого часу.

Технологія розвитку змісту філологічних знань студентів спирається на структурні компоненти педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність викладачів коледжу – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі, яка розкривається у процесі технології навчально-пізнавальної діяльності сучасного студента, що впливає на особисту майстерність.

У процесі дослідження технології розвитку змісту філологічних знань студентів педагогічного коледжу ми встановлювали принцип творчої самореалізації особистості, коли суб'єкт в актах своєї самодіяльності (пізнання об'єктивності комунікації) не тільки виявляється, але і створюється і визначається. Напрямок його діяльності можна визначати і формування його самого (С. Л. Рубінштейн).

Важливим компонентом технології розвитку змісту філологічних знань та їх структури є не тільки розкриття чинників, причин і бар'єрів інноваційної діяльності викладача коледжу, але й формування психологічної готовності до прийняття нового у вивченні рідної, російської та англійської мов, розвиток сприйнятливості до педагогічних інновацій.

Основні аспекти інноваційної педагогіки, що орієнтовані на розкриття понять “інновація”, “нововведення”, “структура інноваційної діяльності викладача”, сприяють спілкуванню, допомагають з'ясувати сутність філологічних знань.

У процесі науково-пошукової роботи з метою структурування змісту філологічних знань у студентів педагогічного коледжу ми використовували модульно-пізнавальний аспект української мови.

Модульно-пізнавальний аспект охоплює такі головні компоненти:

- мова – це єдина цілісна, складна система знаків (звуків, частин слова, слів, речень), яка слугує для називання предметів, явищ об'єктивної дійсності та понять, є засобом спілкування, формування думок і обміну ними;
- мова – засіб спілкування, мислетворення, інтелектуального та естетичного освоєння світу, нагромадження і збереження людського досвіду, а також умова подальшого поступу всього людства;

- мова – найважливіша ознака нації і засіб репрезентації її у світі. Формою існування мови є мовлення – конкретний, практичний вияв реалізації мови у різних сферах життєдіяльності.

Отже, використання модульно-пізнавального аспекту дало змогу розглянути складові, які впливають на реалізацію змісту філологічних знань у студентів педагогічного коледжу. У процесі дослідження використовували тести, щоб виявити у студентів елементарні знання рідної мови. Для прикладу наведемо тести для виявлення знань найпростіших мовних проблем у їх репродуктивному, конструктивному, творчому аспектах:

Звукова структура яких слів містить подовжений приголосний?

1. Роз'яснення.
2. Розжувати.
3. На тачці.
4. Безжально.
5. Зашивання.
6. Зшиток.
7. У шапочці.
8. Розширяєшся.

Звукова структура яких слів містить подовжений приголосний?

1. Зсипати.
2. Подружці.
3. Дивуєшся.
4. У річці.
5. На гіллі.
6. На гілочці.
7. Бережешся.
8. Розжувати.

Звукова структура яких слів містить подовжений приголосний?

1. Безжально.
2. Узбіччя.
3. Угіддя.
4. Розжарений.
5. Обезжирений.
6. Приніши.
7. У бочці.
8. Дочці.

Крім запропонованих філологічних завдань, ми використовували для анкетного опитування такі запитання:

Чи любите ви слухати пісні патріотичного спрямування? (Так, ні, не знаю).

Чи захоплюють вас фільми, в яких розповідається про історію України? (Так, ні, не знаю).

Чи любите ви дивитися нові сучасні п'єси у драматичному театрі? (Так, ні, не знаю).

Використання тестів, анкет, інтерв'ю, бесід, індивідуальне спілкування викладач–студент дало змогу одержати (у відсотках) такі дані (див. таблицю).

Динаміка засвоєння змісту філологічних знань у студентів педагогічного коледжу (К – 123, %)

Час дослідження	Репродуктивний рівень		Конструктивний рівень		Творчий рівень	
	Перший зріз	Другий зріз	Перший зріз	Другий зріз	Перший зріз	Другий зріз
Початок експерименту	68	64	50	65	17	42
Кінець експерименту	67	63	51	73	18	48

Отже, репродуктивний рівень знань у студентів на початку експерименту становив 68%, а наприкінці – 63%; конструктивний рівень на

початку експерименту виявляли 50% студентів, наприкінці – 73%; а творчий на початку експерименту виявили 17%, а наприкінці – 48%.

У процесі дослідження, користуючись технологією розвитку змісту філологічних знань, ми використали модульно-технологічний аспект, звертали увагу на тенденції розвитку української літературної мови, беручи до уваги її стан у сучасному суспільстві.

Модульно-технологічний аспект охоплює такі компоненти у структурі змісту філологічних знань:

- національна мова – це мова, що є засобом спілкування нації. Поняття “національна мова” охоплює всі мовні засоби спілкування людей – літературну мову та діалекти;
- діалект (грец. *dialectos* – розмова, говір, наріччя) – це різновид національної мови, вживання якого обмежене територією чи соціальною групою людей;
- літературна мова – це унормована, загальноприйнята форма національної мови. Вона не протиставляється національній мові, бо, узагальнюючи засоби виразності загальнонародної мови і будучи найвищим досягненням культури мовлення народу, відіграє у складі національної мови провідну роль, є важливим чинником консолідації нації.

Ухвалений 28 жовтня 1989 року Верховною Радою УРСР Закон “Про мови в Українській РСР” закріпив державний статус української мови, гарантував всебічний її розвиток і функціонування у всіх сферах суспільного життя.

У процесі дослідження, обґрунтовуючи засади формування філологічних знань у студентів педагогічних коледжів, ми виявляли роль модульно-розвивального аспекту у процесі вивчення стилів сучасної української літературної мови.

Ми виходили з того, що дефініція стиль (лат. *stilus* – паличка для письма) має кілька значень: сукупність ознак, які характеризують мистецтво або індивідуальну манеру художника; сукупність прийомів у використанні засобів мови, що властива якому-небудь письменникові або літературному твору, напряму, жанру; характерна манера поводитися, говорити, одягатися та ін.

Щодо мовного стилю, то він передбачає добір мовних засобів (лексичних, граматичних, фонетичних тощо) у будь-якій сфері людської діяльності (політика, наука, техніка, художня література) відповідно до мети і завдання спілкування.

У процесі дослідження ми звернули увагу, що одним з важливих компонентів структурування змісту філологічних знань у студентів педагогічних коледжів є використання патріотичної освіти на заняттях рідної, російської, англійської мов як складового компонента технології розвитку особистості.

Основою національно-патріотичної освіти студентів педагогічного коледжу є формування патріотичних поглядів і переконань, які розвиваються та закріплюються у процесі засвоєння змісту філологічних знань.

Технологія формування національно-патріотичних знань студентів педагогічного коледжу передбачає виділення таких головних компонентів у процесі соціалізації особистості:

- формування духовного світу студента педагогічного коледжу в умовах будівництва державності України;
- врахування основних засад засвоєння патріотичних знань, становлення, розвитку особистості студента, його світогляду, патріотичних переконань;
- постійне збагачення пам'яті, політичного мислення, вироблення національносвідомого ставлення до навчання, самоосвіти;
- розвиток позитивних емоцій у процесі засвоєння патріотичних знань;
- формування творчої особистості студента педагогічного коледжу як могутнього стимулу духовного життя громадянина незалежної України.

У процесі реалізації механізму технології формування патріотичних та особистісних рис студента ми звертали особливу увагу на відбір методів навчально-пізнавальної діяльності, які стимулюють процес засвоєння патріотичних знань. Аналізуючи досвід роботи викладачів педагогічного коледжу, виявили переваги бінарного підходу, який охоплює:

- методи організації навчально-пізнавальної діяльності (технологія навчання) ↔ методи формування свідомості особистості (технологія розвитку);
- стимулювання навчально-пізнавальної діяльності (технологія навчання ↔ методи організації творчої діяльності студентів коледжу в процесі засвоєння змісту філологічних знань (технологія розвитку).

Ці групи методів навчання та розвитку є компонентами структурування змісту філологічних знань, що дає змогу організувати внутрішню (психологічну) діяльність студентів, систематично впливати на формування патріотичної свідомості, світогляду, духовності та розвитку патріотичних рис.

Отже, технологія національної патріотичної освіти студентів педагогічного коледжу у процесі засвоєння змісту філологічних знань дає змогу формувати у майбутніх учителів патріотичне мислення, патріотичну свідомість, розвивати інтелект особистості студента.

1. *Васянович Г. П.* Вступ до філософії: Навч. посіб. Львів, 2001.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. / За ред. В. Г. Кременя. Тернопіль, 2004.
3. *Гуменюк О. Є.* Психологія впливу: Монографія. Тернопіль, 2003.
4. *Горик Н. П.* Тематичні розробки уроків з української літератури. 10 клас: Посіб. для вчителя. К., 2002.
5. *Мацюк Зоряна, Станкевич Ніна.* Українська мова професійного спілкування: Навч. посіб. К., 2005.
6. *Рибалка В.* Концепція, програма дослідження та класифікація типів особистості Олександра Лазурського // Психологія і суспільство. 2003. № 3. С. 4–16.
7. *Фурман А. В.* Теорія і практика розвивального підручника: Монографія. Тернопіль, 2004.
8. *Філософія: Підручник / І. В. Бичко, І. В. Бойченко, В. Г. Табачковський та ін.* 2-ге вид. К., 2002.

TECHNOLOGY OF STUDENTS' PHILOLOGICAL KNOWLEDGE CONTENT DEVELOPMENT IN PEDAGOGICAL COLLEGE

Alla Martyniuk

*State Technical University of Luts'k
Lvivs'ka Str., 75, UA-43018 Luts'k, Ukraine*

The article deals with the technology of students' philological knowledge development in pedagogical college. It states that the technology of philological knowledge development involves different components and is based on some module aspects.

Key words: philological knowledge content, the technology of development, modular cognitive aspect, modular technological aspect, modular developing aspect, patriotic education.

Стаття надійшла до редколегії 10.11.2006
Прийнята до друку 12.12.2006